

Enige broedvogels in Noord-Brabant

door

Sj. BRAAKSMA, W. H. Th. KNIPPENBERG en V. LANGENHOFF

DE APPELVINK, Coccothraustes c. coccothraustes (L.).

De Appelvink is een zeldzame broedvogel en komt slechts plaatselijk in parken en boomgaarden als zodanig voor. De broedtijd duurt van einde april tot in juli; er is slechts één broedsel. Na de broedtijd zwerft deze vrij schuwe vogel wat rond en vormt dan somtijds groepjes (St. Michielsgestel, Beekvliet: 1940, dec., 13 ex.; 1955, 19 febr., 14 ex.; 1957, 28 nov., 13 ex.; 1958, 5 april, 13 ex.; 19 april, 6 ex.; cf. Limosa 30, p. 84; 32, p. 67); deze groepjes blijven in hun geheel of gedeeltelijk soms lange tijd in dezelfde omgeving (Beekvliet: 1950, 2 april tot 2 mei; 1953, 5 maart tot 24 maart; 1955, 9 jan. tot 7 april). Deze lange verblijftijden passen overigens heel wel bij deze vogel, die zeker meer zwerf- dan trekvogel is.

Schlegel (1853) meende, dat de Appelvink alleen in het najaar in Noord-Brabant werd waargenomen; de Brabantse naam "kierseknieper" wijst echter op bekendheid van de bevolking met deze zwaargebekte vogel in de kersentijd. Volgens Koller (1888) kwam de Appelvink in Noord-Brabant in klein aantal als broedvogel voor. In de collecties van het Rijksmuseum te Leiden bevinden zich een ei d.d. aug. 1860 uit Helenaveen en een legsel van 7 eieren d.d. 1 mei 1863 uit Valkenswaard (Limosa 16, p. 101). Recente gegevens zijn nog uiterst schaars en bevestigen, dat alleen een rustig parkachtig landschap het ideaal biotoop voor de Appelvink vormt.

Goirle: 1949, mei, 1 p. br. op het landgoed Gorp, maar het nest werd verstoord (J. Witlox). — Esbeek: 1939, br. op het landgoed De Utrecht (Fr. Segers; med. A. Wittgen); 1955, 1 p. br. aldaar (A.W.).

Beide broedgebieden, Gorp en De Utrecht, grenzen aan elkaar.

DE GOUDVINK, Pyrrhula pyrrhula coccinea (Gm.).

De Goudvink is ook in Noord-Brabant in het algemeen nog vrij zeldzaam, al is hij op verscheidene plaatsen een tamelijk gewone broedvogel geworden (of gebleven?). Van einde april tot in juli broedt hij in het lage onderhout van loofbossen en parken, ook in sparrebosjes en boomgaarden; in dichte bossen komt hij niet voor, wel aan bosranden en bij open plekken. Er zijn twee broedsels; na de broedtijd zwerft hij in de omgeving rond en wordt dan ook buiten zijn broedgebieden aangetroffen (St. Michielsgestel, Beekvliet: o.a. 1948, 16 jan. tot 16 febr., 1 p.). Behalve inheemse broedvogels zwerven ook trekkers uit andere landen 's winters hier rond.

Volgens Haverschmidt (1942) was de Goudvink vroeger vrij gewoon in de omgeving van Breda; verder wordt slechts een waarschijnlijk broedgeval uit Westelbeers, 1939, vermeld. Goudvinken uit de omgeving van Breda waren met hun nest "tusschen Eiken kreupelhout en op den 15den van Juny voorzien met vyf stuks eijeren" reeds afgebeeld in Nederlandsche Vogelen (II,

1789, p. 133) door C. Nozeman en M. Houttuyn. Ook Van Oordt en Verwey (1925) gaven op, dat de Goudvink in de omgeving van Breda nog vrij algemeen voorkwam als broedvogel. Het nader onderzoek, door Haverschmidt gewenst, toont aan, dat de stand bij Breda en elders is afgenomen, terwijl op andere plaatsen van enige toename sprake schijnt te zijn. Nader onderzoek blijft gewenst.

De volgende waarnemingen van broedende Goudvinken zijn ons thans bekend:

Putte: 1951, 30 juli, 1 ex.; br.? (De Wandelaar 1952, p. 103). — Breda: 1952, 14 en 21 juni, 1 p. in het Mastbos en op 28 juni 1 p. in het Liesbos (H. P. Boogaarts). — Ulvenhout: 1947, het Ulvenhoutse bos vrij grondig onderzocht, maar geen goudvinken waargenomen; de soort was hier een tiental jaren tevoren nog vrij algemeen, getuige vele mededelingen van bosarbeiders, al werden de meeste nesten toen uitgehaald (S. Braaksma). — Ulikoten: 1951, br. in de Kromme Hoek (A. Verdonk, A. Fick). — Tilburg: 1952, 3 p. br. in een gebied van ca. 6 km rond de stad (F. A. Teurlincx); 1954, 2 april en 1955, 22 april, 1 ex. gezien op de Baars ten oosten van de stad (broedvogel?) (A. Wittgen). — Waalwijk: 1959, br. (H. Stokwilder). — Loon op Zand: 1959, 1 p. met 4 jongen (H.S.). — Helvoirt: br. bij Sparrendaal (H. v. Iersel in *Natura* 1937, p. 102). — Goirle: 1952, 1 juni, 1 p. br. op de Rovers (J. Witlox); 1958, 1 p. br. aldaar en op 18 mei zingend m. op Nieuwkerk (A.W.). — Moergestel: 1956, br. achter het Galgeven in jonge aanplant van gemengd loofbos; de jongen zijn uitgevlogen (A.W.). — Esbeek-Lage Mierde: 1924, br. op De Utrecht (J. M. Lauwers); vanaf ongeveer 1950 ten westen van de weg Esbeek-Lage Mierde jaarlijks 4 territoria (F. Segers; med. A.W.); 1956, ten westen van dezelfde weg 2 p. br. (A.W.; cf. *Limosa* 30, p. 85). — Netersel (grenzend aan De Utrecht): 1947, 21 juni, een 4-legsel in sporkenhout in broekland (B. v. Dooren); 1950, nest met eieren, maar verstoord (C. Couwenberg); 1953, tal van nesten verstoord door en later betrokken door muizen (*Limosa* 26, p. 121); 1955, 25 mei, nest met 5 eieren in Beerse Broek (A.W.); 1956, 2 nesten met eieren, waarvan een 4-legsel, waarschijnlijk meer broedparen (C. v. d. Heyden); 1956, nest met 5 eieren, later uitgehaald, in een sparretje bij Beerse Broek; 1957, weer 5-legsel in hetzelfde sparretje, naar schatting ca. 10—12 p. br. in Beerse Broek, zowel in de lage sparretjes als in loofhout (hier vooral tweede broedsel); 1958, voor het eerst sinds drie jaren geen broedvogel meer van het perceeltje jonge sparren-aanplant achter het Goor (A.W.). Volgens A. Wittgen is de goudvinkenstand hier eerst de laatste jaren sterk toegenomen. — Oirschot: rond 1945 jaarlijks ongeveer 25 p. br., na de ruilverkaveling is het jaarlijks aantal broedparen teruggelopen tot ca. 12—15 p. (M. v. Hout, 1960); 1959, 16 juni, nest in loofhout (W.K.). — Best: 1951, mei-juni, br. op Herebeke (v. d. Sande; W.K.); 1959, 21 mei, nest met 4 eieren (Aartsen). — Liempde: br. in De Geelders (H. v. Iersel in *Natura* 1937, p. 102); 1957, weer verscheidene broedparen in De Geelders (J. Noest). — Boxtel: 1958, tot begin april steeds 1—2 p. waargenomen bij de Kampinahoeve; br.? (J. Beijer). — Schijndel: br. in de Zeilkampen onder Wijbos (H.v.I. in *Natura* 1937, p. 102); 1950, ca. 6 p. br. tussen Eerde en de Zuidwillemsvaart (= Wijbos Broek) (B. v. Dam); 1951, juni, 1 p. aldaar (J. Witlox); 1958, 4 uitgevlogen jongen (A. v. d. Akker). — St. Oedenrode: 1952, nest met eieren in loofhout langs de weg naar Best; 1959, 6 april, 1 m. aldaar (P. de Koning). — Bergeik: 1946, regelmatig 1 ex. bij de Witreit (*Limosa* 19, p. 141). — Valkenswaard: 1949, 25 mei, 2 ex. bij de Visvijvers (G. Siteur). — Leenderstrijp: 1952, br. bij het Goorven (J. Daams); de Goudvink, die hier tamelijk algemeen is, werd slechts door een van de deelnemers aan de excursie van 25 mei 1952 gehoord; de soort broedt hier niet in kleine sparren, maar in het loofhout (*Limosa* 25, bijlage

p. 12). — Eindhoven: 1951, einde april, enige exemplaren bij Eckart; br.? (H. Overstegen). — Stiphout: 1957, 9 juni, nest met kleine jongen bij het Eiven (M. v. Aerle). — Mierlo: 1934, mei, 5-legsel in het Coovelsbos; 1937, einde juli, nest met een vlug jong in hetzelfde bos; 1954, adulte exx. met uitgevlogen jongen in het Goor; 1955, 9 juni, 4-legsel in het Goor; 1957, begin juli, 3 vlugge jongen door ad. gevoerd op Lungendonk; 1960, 3 p. br. (M. v. Aerle). — Helmond: ieder jaar ca. 5 p. br. in de naaste omgeving (F. v. d. Werf, 1950). — De Rips: 1951 en 1952, slechts 1 p. (J. v. d. Kam). — Odiliapeel: 1951, br. (A. Nooyen). — St. Antonis: 1948, zeldzame broedvogel in de omgeving (J. d. Jong). — Beers: geregeld br. op de Ossenbroek (W. H. Nelissen, 1952).

Uit deze waarnemingen blijkt, dat in het laatste decennium jaarlijks ongeveer 50 broedparen van de Goudvink in Noord-Brabant hoogstwaarschijnlijk hebben gebroed. Gezien de schuwheid van deze vogel mag aangenomen worden, dat het werkelijke aantal broedparen zeker hoger ligt. Rustig gelegen gebieden met sparren- of larix-aanplant en dicht onderhout in grotere loofbossen kunnen bijdragen tot verdere uitbreiding van de Goudvinkenstand.

W. Knippenberg.

LITERATUUR:

- Haverschmidt, F. (1942): Faunistisch Overzicht van de Nederlandsche Broedvogels.
Hout, M. van (1960): De Goudvink, in *De Zwerver* 20: 78—79.
Koller, H. (1888): Naamlijst van de in Nederland in den vrijen natuurstaat waargenomen vogels. Bijdragen tot de Dierkunde. Feestnummer 50-jarig bestaan van Artis.
Oordt, G. J. van en J. Verwey (1925): Voorkomen en trek der in Nederland in het wild waargenomen vogelsoorten.
Schlegel, H. (1853): Naamlijst der tot heden in de Nederlanden in den wilden staat waargenomen vogels. *Bouwstoffen voor eene Fauna van Nederland I.*